

Vloga ravnatelja pri krepitvi sodelovanja s starši

Katarina Alič

Vrtec Zelena jama Ljubljana

Maja Cetin

Osnovna šola Livade Izola

Marijanca Kolar

Vrtec Metlika

Vesna Lešnik

Osnovna šola Nazarje

V članku avtorice razmišljamo o tem, kaj botruje manjši udeležbi staršev na izobraževanjih v vrtcih in šolah, če jo primerjamo z drugimi oblikami sodelovanja, kot so roditeljski sestanki, individualni pogovori, delavnice za starše, zaključne prireditve ... V nadaljevanju predstavljamo primere izobraževanja staršev (Šola za starše) v dveh vrtcih in dveh osnovnih šolah. Primeri so nam služili za pregled trenutne prakse in za oblikovanje skupnih ugotovitev in izhodišč pri iskanju rešitev na tem področju delovanja vzgojno-izobraževalnih organizacij. Za pomoč pri delu smo pripravile anketni vprašalnik za starše. Ankete smo pregledale in ovrednotile. Rezultate smo primerjale s trenutnim sodelovanjem staršev na izobraževanjih za starše in ugotovile, kateri dejavniki vplivajo na njihovo majhno udeležbo. Preverile smo njihova pričakovanja in potrebe. Na podlagi analize stanja smo pripravile izobraževanje za starše in pri tem upoštevale njihove predloge. Učinkovitost bomo sproti preverjale in uspešne pristope obdržale. V celoten proces bomo vključile tudi strokovne delavce vrtcev in šol.

Ključne besede: vodenje, partnersko sodelovanje s starši, izobraževanje staršev – interaktivni pristop, osnovna šola, vrtec

Zakaj je izobraževanje staršev pomembno

Ravnateljice, ki sestavljamo skupino, prihajamo iz osnovnih šol in vrtcev, zaradi česar smo imele občutek, da imamo glede izbire teme prispevka določene omejitve. Med pogovorom smo razmišljale o tem in ugotovile, da imamo v vseh zavodih težave z udeležbo oziroma s številom staršev v Šoli za starše, torej na izobraževanju, ki jim ga ponujamo.

Želele smo si preučiti razloge, zakaj je tako in kako lahko kot

ravnateljice vplivamo na večjo udeležbo. Odločile smo se, da bomo najprej preučile, kaj vse smo doslej na tem področju naredili, in si izmenjale izkušnje, potem pa pregledale še obstoječo literaturo in pripravile vprašalnike za starše, da bomo iz odgovorov ugotovile, kje so težave, kaj jih ovira pri udeležbi, kaj bi si želeli, kaj jih zanima itd. Menimo, da v vrtcih in šolah večinoma ni velike udeležbe na izobraževanjih, zato bi nove strategije, kako starše pridobiti za tovrstno sodelovanje, lahko pomagale tudi na sistemski ravni. Zavedamo se, da smo v današnjem času in družbi vsi zelo zaposleni. Zavedamo se razlik med starši, razlik v njihovem statusu, izobrazbi. Zavedamo se, da se starši nočejo izpostavljati. Vseeno pa menimo, da bi preventivno, preko drugih oblik sodelovanja in interakcij s starši, lahko kaj premaknili v želeno smer. Oblike sodelovanja, kot so pogovorne ali govorilne ure, roditeljski sestanki, delavnice za starše, so običajno dobro obiskane, saj gre za sodelovanje, ki je bolj neposredno vezano na njihovega otroka, izobraževanje pa staršem predstavlja dodatno dejavnost. Izobraževanje staršev v vrtcih in šolah, kjer delamo, poimenujemo različno, najpogosteje Šola za starše ali Izobraževanje za starše. Izobraževanja izvajajo zunanji predavatelji ali strokovni delavci vrtca oziroma šole, teme pa izbiramo v skladu s potrebami in razvojnimi usmeritvami. Z vidika vodenja vrtca in šol je izobraževanje pomembno tako kot druge oblike sodelovanja s starši.

Predvsem pa si strokovni delavci vseh zavodov želimo sodelovalnega odnosa, ki bo k vzgojno-izobraževalnemu procesu prispeval nekaj več. Z izobraževanjem staršem ponujamo vsebine, s katerimi bi jih radi seznanili in jim tako olajšali vzgojo otrok doma, hkrati pa priložnost, da povedo svoja stališča, dileme, se pogovorijo s predavateljem in drugimi starši. Kadar so navzoči še strokovni delavci, lahko skupaj iščemo nove strategije pri vzgoji otrok. Zato so izobraževanja, ki omogočajo interaktivni pristop, še kako dobrodošla.

Namen in cilji projektnega dela

Cilj projektnega dela je bil povečati udeležbo, pridobiti starše za izmenjavo strategij in izkušenj med nami in njimi, med starši samimi, med starši in zunanjimi izvajalci izobraževanj, in tako priti do skupnih pristopov pri vzgoji otroka. Naš namen je namreč najti take oblike izobraževanj, ki bodo starše spodbudile k dejavni udeležbi.

Ugotoviti smo hotele tudi, kakšne ovire se pojavljajo pri sode-

lovanju, kakšna so pričakovanja staršev in strokovnega osebja, in raziskati oblike sodelovanja, ki jih ponujamo v vrtcih in šolah, odzivnost staršev na naše pobude, kakšen pomen ima sodelovanje za vse vključene in kako uspešno je.

Zato smo pripravile anketni vprašalnik za starše obeh šol in obeh vrtcev. Odločile smo se, da bomo ankete pregledale in ovrednotile, rezultate primerjale s trenutnim stanjem na področju sodelovanja staršev pri izobraževanju ter ugotovile, kateri dejavniki vplivajo na njihovo majhno udeležbo, torej preverile njihova pričakovanja in potrebe. Na podlagi analize stanja bomo glede na predloge staršev naslednje leto pripravile izobraževanje, preverile, kakšen bo odziv, in obdržale uspešne pristope.

S tem si želimo utrditi povezanost oziroma zaveznitvo med šolo in starši ter boljše razumevanje in medsebojno spoštovanje. Prepričane smo, da imajo starši pomembno vlogo predvsem pri vzgoji, ne pa toliko pri izobraževanju svojih otrok, zato bi bilo treba »šole za starše« usmeriti predvsem v pridobivanje pravih vzgojnih kompetenc staršev.

Sodelovanje vrtca in šole s starši

Partnersko sodelovanje med vrtci, šolami in starši oziroma družinami je eden od pomembnih dejavnikov, ki prispevajo k učinkovitejšemu razvoju in napredku otrok oziroma k boljšim dosežkom učencev. Izjemno pomembno je, da starši in vzgojitelji iskreno sodelujejo v partnerskem, sodelovalnem odnosu, saj je z zaupanjem in spoštovanjem mogoče doseči skupni cilj (Jensen in Jensen 2011). »Dejstvo je, da socializacija otroka poteka v družini, šoli in širšem okolju. Vplivi teh ravni socializacije se prepletajo in prav to predstavlja bistveno izhodišče za skupnostno izobraževanje staršev in učiteljev. Partnersko sodelovanje vpliva na vzgojno-izobraževalne dosežke otrok, hkrati pa se razvija šolsko okolje, na katerega lahko vpliva tudi družina.« (Kolar 2005). Najbolj kompleksno se z vzgojno-izobraževalnim delom otrok in mladine ukvarjajo vrtci, šole in starši (Arh 2011). Sodelovanje učiteljev/vzgojiteljev s starši je koristno, ker lahko skupaj poiščejo nove ideje in pristope, strokovni delavci od staršev dobijo podatke o otrocih, manj je konfliktov, sodelovanje pozitivno vpliva na vedenje in uspeh otrok/učencev, starši so lahko tudi zagovorniki vrtca/šole in delo kritično ocenjujejo (Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje 1999).

Sodelovanje s starši je opredeljeno tudi v zakonodaji. Tako npr.

že iz Ustave izhaja, da imajo starši pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke (54. člen), podrobneje pa je sodelovanje opredeljeno v splošni in področni zakonodaji za področje vzgoje in izobraževanja.

V Zakonu o organiziranju in financiranju vzgoje in izobraževanja je vloga staršev opredeljena v 66. členu. Starši preko svojih predstavnikov v svetu staršev predlagajo nadstandardne programe, dajejo soglasje k nadstandardnim storitvam, sodelujejo pri nastanku programa zavoda, izrazijo mnenje o kandidatih za ravnatelja, razpravljajo o poročilih, obravnavajo pritožbe staršev v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom, volijo svoje predstavnike v svet zavoda, lahko sprejmejo svoj program dela v sodelovanju s šolo, v dogovoru s šolo oblikujejo svoje delovne skupine, lahko se povežejo tudi v lokalne ali regionalne svete staršev. Ta opredelitev poudarja predvsem možnost aktivnega sodelovanja staršev z javnim zavodom.

Kurikulum za vrtce (Ministrstvo za šolstvo in šport 1999) in *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011* (Krek in Metljak 2011) narekujeta vzgojiteljem/učiteljem sodelovanje s starši, staršem pa, da sodelujejo pri vzgoji in izobraževanju otrok. V *Kurikulumu za vrtce* so zapisana načela sodelovanja s starši. Eden od ciljev je boljše obveščanje staršev in sodelovanje z njimi. Skupek načel in vrednot, ki v vrtcu predstavljajo temelj za etično ravnanje ter se nanašajo tudi na sodelovanje oziroma interakcijo s starši, je zapisan v *Kodeksu etičnega ravnanja v vrtcih* (Domicelj, Ferjančič in Pavlovčič 1996).

V Zakonu o osnovni šoli (ZOsn)¹ o obveznosti in pravice staršev še podrobneje navedene, saj se starši pojavljajo kar v petini vseh členov. Področja, na katerih šola po sodeluje s starši, so:

- Starši skrbijo za izpolnitev osnovnošolske obveznosti svojih otrok.
- Starši izbirajo vrsto šole (javna ali zasebna).
- Na željo staršev šola ugotavlja pripravljenost za vstop v šolo oziroma odlog šolanja.
- Starši so dolžni opravičevati otroka v primeru odsotnosti.
- Starši podpisujejo obveznosti v zvezi z učenci s statusom športnika ali glasbenika.

¹ Uradni list Republike Slovenije, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K.

- Starši v določenih primerih dajejo soglasje v zvezi s prešolanjem učencev, sodelujejo pri pripravi vzgojnega načrta.
- Starši so obveščeni o pripravi individualnega programa ob izrekanju vzgojnih opominov in vzgojnih ukrepov in sodelujejo pri njej.
- Starši so obveščeni o pripravi individualnega programa pri učencih z odločbami in sodelujejo pri njej.
- Starši dajejo ugovore na vzgojno delovanje šole.
- Starši prejema pisna obvestila o uspehu otroka, o rezultatih nacionalnih preizkusov znanja, o obiskovanju interesnih dejavnosti.
- Starši vlagajo ugovore na ocene.
- Starši uveljavljajo pravico do šolanja na domu.

Zaradi naštetega je odnos šole s starši seveda zelo pomemben. Vrtcem in šolam je torej zaupano odgovorno poslanstvo, da staršem in družinam ponudijo pomoč pri njihovi celostni skrbi za razvoj in vzgojo predšolskih in šolskih otrok.

Verjamemo pa, da je kljub vsem omenjenim zakonodajnim pravicam in dolžnostim mesto staršev predvsem pri vzgoji otrok. Opažamo namreč, da se srečujejo z različnimi izzivi (npr. trma) in lastnimi omejitvami (npr. težave na področju postavljanja mej) v odnosu z otroki in pri vzgoji. V vzgojno-izobraževalnih zavodih jim zato ponujamo različne oblike sodelovanja, na katerih lahko dobijo številne praktične, uporabne napotke in usmeritve.

Izobraževanje za starše – Šola za starše

V nadaljevanju se bomo z vidika sodelovanja s starši osredotočile na t.i. Šolo za starše, torej na izobraževanja, ki jih izvajamo v naših zavodih. Oblike sodelovanja s starši, v okviru katerih se skupaj s priznanimi strokovnjaki s področja predšolske in šolske vzgoje pogovarjamo o razvoju in vzgoji otrok, izmenjujemo izkušnje ter iščemo odgovore na različna vprašanja in dileme, najpogosteje poimenujemo Šola za starše. Srečanja pripravljamo skupaj s strokovnjaki z različnih področjih. Teme so največkrat povezane z vzgojo, razvojem, učenjem otrok ter so namenjene spodbujanju staršev za učinkovito vzgojno delovanje v posameznih otrokovih življenjskih obdobjih in izobraževanju o teh temah. Starše velikokrat povabimo k aktivnemu sodelovanju, k zastavljanju vprašanj strokovnjakom, pa tudi k podajanju razmišljanj in izkušenj.

Brezovar (2013) navaja, da gre pri šoli za starše za izmenjavo izkušenj o določeni temi in ob tem za pridobivanje novih védenj o odgovornem starševstvu, ter dodaja, da izobraževanje staršev zajema različne vidike, kot so vzgoja otrok, družinsko življenje, pomoč staršem, da bi bili kot vzgojitelji čim bolj učinkoviti, učenje staršev za prevzemanje različnih vlog v družini, pa tudi vzgojne prvine in prvine osebnostnega razvoja.

Ponudba izobraževanj o različnih vzgojno-izobraževalnih temah je na trgu zelo pestra. Vodstva vrtcev in šol se zato pogosto odločijo za organiziranje tovrstnih srečanj na podlagi potreb, ki jih zaznajo v zavodih. Izobraževanja namenjajo staršem, ki težav z otroki nimajo, vendar bi radi svojo vlogo opravili še bolje, tistim, ki imajo z otroki težave, in strokovnim delavcem, ki delajo z otroki in učenci. Starši tako pogosto dobijo potrditev, da je njihovo vzgojno delovanje pravilno ali da razvijajo učinkovite pristope pri vzgojno-izobraževalnem delovanju, strokovni delavci pa dodatne teoretične usmeritve, poleg tega razvijajo potrebne spretnosti (novi vzgojni stili) za učinkovitejše delo.

Sodelovanje vzgojiteljev/učiteljev s starši je v vzgojno-izobraževalnem procesu nujno, ker pedagoška praksa kaže, da usklajeno delovanje vrtca/šole in družine prispeva k boljšemu otrokovemu razvoju. Strokovni delavci pa opažajo, da dobro sodelovanje s starši spreminja njihov odnos do vzgojiteljev/učiteljev ter do vrednotenja njihovega dela.

Kako izobraževanje staršev poteka v praksi

V nadaljevanju bomo predstavile primere izobraževanja staršev (Šole za starše) v dveh vrtcih in dveh osnovnih šolah. Na temelju pregleda trenutne prakse bomo oblikovale skupne ugotovitve in izhodišča pri iskanju rešitev na tem področju delovanja vzgojno-izobraževalnih organizacij.

Vrtec Zelena jama Ljubljana

V Vrtcu Zelena jama si prizadevamo, da bi izboljšali sodelovanje s starši na vseh področjih, ker verjamemo, da s skupnimi močmi in izkušnjami lahko k zadovoljstvu vseh deležnikov ter k večji kakovosti otrokovega razvoja prispevamo še več. Izobraževanje, ki smo ga poimenovali Šola za starše, v vrtcu izvajamo že veliko let. Vsako leto organiziramo od tri do štiri predavanja, ki so v preteklosti potekala po enotah vrtca. Zaradi majhne udeležbe staršev (prišla sta tudi samo dva) smo se odločili, da jih bomo pripravili v matični

enoti (uprava). Zaradi te spremembe se število staršev ni zmanjšalo. Izvajalce izobraževanja za starše smo izbirali na podlagi ponudb, ki so jih vrtcu posredovale različne izobraževalne ustanove, društva, ki so pripravila sklope izobraževanj in jih je sofinancirala Mestna občina Ljubljana. Leta 2012 smo se odločili, da bomo, ker si želimo, da bi se predavanj udeleževalo več staršev, izvajalce izbirali glede na sodobne razvojne smernice (stroka). Prav tako smo starše povabili, naj nam posredujejo predloge glede vsebin. To so lahko naredili na roditeljskih sestankih, na svetu staršev, z anketami po uvajalnem obdobju ali na neposrednih pogovorih s strokovnimi delavci. V šolskem letu 2012/2013 smo si zadali cilj, da bomo pripravili načrt dela za izobraževanje staršev, ker smo želeli povečati število udeleženi. Odločili smo se za dejavnosti, ki jih bomo izvajali na tem področju, njihove nosilce ter roke za izvedbo. Vodstvo tako na podlagi vseh pobud predlaga teme, lahko tudi predavatelje, svetovalna delavka vrtca se poveže z izbranimi predavatelji. Z njimi se uskladimo glede oblike in vsebine predavanj. Prizadevamo si, da bi uvajali izobraževanja, na katerih bi bil poudarek na interaktivnem delu, udeležijo se jih lahko tudi strokovni delavci vrtca, kar omogoča izmenjavo med vrtcem in starši. Vabila za predavanja pripravi svetovalna delavka, vodja enote jih razdeli strokovnim delavcem, ti jih obesijo na vrata oddelkov in še osebno povabijo starše, naj se izobraževanja udeležijo. Po izobraževanjih staršem ponudimo evalvacijski vprašalnik, tako da takoj dobimo povratno informacijo. Glede na termine predavanj smo pozorni, da imamo vsi deležniki dovolj časa za dogovore s predavateljem, za oblikovanje vabila, za neposredno povabilo staršem, naj se udeležijo izobraževanj. V povprečju se zadnja leta Šole za starše udeleži petnajst staršev na ravni vrtca. Največje število, ki smo ga zabeležili, je bilo v šolskem letu 2013/2014, in sicer trideset. Iz evalvacijskih vprašalnikov je bilo razvidno, da sta jih predavatelj in njegov način podajanja vsebine navdušila.

Osnovna šola in vrtec Nazarje

V našem zavodu uporabljamo termin izobraževanje za starše. Cilji tovrstnih izobraževanj so izjemno pomembni, saj samo z roko v roki, skupaj s starši, lahko delamo dobro za naše otroke, si izmenjujemo izkušnje in primere dobre prakse, pri predavateljih dobimo strokovne odgovore na vprašanja in dileme ter potrditev, da ravnamo prav. Prednost organiziranih izobraževanj je, da vsak dobi tisto, kar potrebuje zase in za korektno opravljanje svojega

poslanstva, pa naj bo to vzgojna, izobraževalna ali starševska vloga.

Temo izobraževanja običajno izberemo na podlagi aktualne problematike, ki jo je zaznati v našem zavodu. Načrtovanje tovrstnih izobraževanj poteka že junija za naslednje šolsko leto, izjemoma naknadno dodamo katero od tem, za katere se med šolskim letom pokaže, da so aktualne. K sodelovanju povabimo zunanje strokovnjake z različnih vzgojnih ali izobraževalnih področij, da staršem, pa tudi strokovnim delavcem na primerni strokovni ravni predstavijo izbrano temo in jim ponudijo možnost za potrditev vzgojnih prijemov ali za razrešitev dilem in pridobivanje odgovorov takrat, ko to potrebujejo.

Občasno se odločamo za izobraževanja, ki jih pripravijo strokovni delavci našega zavoda, ki so dodatno strokovno usposobljeni na določenih področjih, s katerimi bi radi seznanili starše.

V zadnjih nekaj letih se je udeležba staršev naših učencev na izobraževalnih roditeljskih sestankih nekoliko povečala, saj smo se odločili, da te dogodke povežemo z drugimi aktualnimi temami (npr. analiza vzgojno-izobraževalnega dela, šola v naravi), ki jih po uvodnem izobraževalnem delu obravnavajo z razredniki. Nekaj več težav z udeležbo je opaziti pri starših vrtčevskih otrok, saj jih številna kakovostna izobraževanja obišče le malo, pa še to običajno tisti, ki bi radi le dobili potrditev, da pri vzgoji svojih otrok ravnavajo pravilno.

Izobraževanja za starše potekajo popoldan, v prostorih šole ali vrtca. Glede na to, da veliko staršev naših otrok opravlja delo tudi popoldan, je logično, da se srečanj ne morejo udeležiti. Eden izmed dejavnikov, ki vplivajo na manjšo udeležbo, je tudi ta, da sta naša šola in vrtec na podeželju. Številni starši naših otrok imajo doma kmetije, za katere je predvsem v zgodnjem jesenskem in pomladanskem času treba poskrbeti, zato so izobraževalni roditeljski sestanki največkrat pozimi, in tudi tako poskušamo zagotoviti večjo udeležbo. Staršem doslej med izobraževanji še nismo ponudili varstva otrok, kar bi lahko bil eden od vzrokov, da se jih ne udeležijo.

Vrtec Metlika

V Otroškem vrtcu Metlika vsako šolsko leto načrtujemo tudi srečanja/izobraževanja za starše. Večinoma povabimo zunanjega strokovnjaka s področja predšolskega obdobja, ki nam predstavi določeno temo in s katerim se nato pogovorimo o konkretnih prime-

rih, vprašanjih in dilemah. Na uvodnih roditeljskih sestankih strokovni delavci povprašajo starše o njihovih željah in potrebah po tovrstnih srečanjih. Nato vodstvo želje staršev pregleda in preveri možnosti za izvedbo izobraževanj. Starše največkrat povabimo k aktivnemu sodelovanju, k zastavljanju vprašanj strokovnjakom in da nam zaupajo svoja razmišljanja in izkušnje. Predavanje na »trgu« priznanega predavatelja je za zavod običajno velik finančni zalogaj, zato določena srečanja občasno izvede svetovalna delavka ali organizatorica prehrane in zdravstveno-higienskega režima. Srečanja potekajo popoldan v prostorih vrtca, med njimi poskrbimo tudi za varstvo otrok. V šolskem letu 2016/2017 smo na uvodnem roditeljskem sestanku pripravili izobraževanje o nalezljivih boleznih (sodelovala je pediatriinja iz Zdravstvenega doma Metlika), na januarskem roditeljskem sestanku je potekalo izobraževanje z naslovom Razvojne motnje pri predšolskih otrocih (pripravila ga je specialna pedagoginja iz osnovne šole s prilagojenim programom), ob koncu šolskega leta pa načrtujemo še izobraževanje za starše najstarejših otrok – tema bo vstop v šolo (pripravila ga bo svetovalna delavka našega vrtca). Predavateljice bodo srečanja izvedle brezplačno.

Izobraževanja, ki smo jih pripravili za starše v zadnjih letih, so bila slabo obiskana. Največji obisk smo zabeležili takrat, ko je izobraževanje potekalo v sklopu roditeljskega sestanka. Vzgojitelji na strokovnih srečanjih v vrtcu pogosto poudarjajo, da je napredek otrok viden, če vzpostavijo dober stik s starši. Vendar opažamo, da se starši vzgojiteljem pogosto opravičijo, da jih zaradi pomanjkanja energije ali službenih obveznosti ne bo na napovedano izobraževanje. Starši so na roditeljskih sestankih izrazili željo, da bi pripravili izobraževanja o temah, ki so zanje trenutno aktualne, in s predavatelji, ki so zanimivi, vendar tudi to, da smo njihove želje upoštevali, ni vplivalo na večjo udeležbo.

Osnovna šola Livade Izola

Na Osnovi šoli Livade Izola smo v šolskih letih 2014/2015 in 2015/2016 organizirali Šolo za starše; to je bil večtedenski tečaj enega od staršev, ki se poklicno ukvarja s podporo staršem pri vzgoji otrok. Tečaja so starši – udeležencev je bilo dvanajst – plačali sami, šola pa je ponudila prostor.

Izobraževanja za starše pripravljamo od leta 2006. V šolskem letu 2016/2017 smo za posamezne skupine staršev organizirali dve ali tri izobraževanja v obliki predavanj in delavnic. Predavanja

smo pripravili za večje število staršev, npr. od 1. do 5. ter od 6. do 9. razreda, delavnice pa so potekale po razredih – za dva oddelka skupaj.

Tudi v prihodnje bomo izvajali različne preventivne vzgojne dejavnosti, s katerimi si bo šola prizadevala razvijati varno in spodbudno okolje ter skušala zadostiti potrebam po:

- varnosti, sprejetosti, pripadnosti in vključenosti;
- individualnosti, uspešnosti in potrjevanju;
- svobodi, izbiri, ustvarjalnosti;
- gibanju in sprostitvi.

Največ zanimanja je v zadnjem času za izobraževanja o varni rabi spleta, o različnih oblikah mediacije, razvoju čustvene inteligence otrok, odgovornem starševstvu.

Analiza anketnih vprašalnikov

Za anketni vprašalnik smo se odločile, ker smo menile, da bomo tako zajele največ staršev in pridobile odgovore, ki nam bodo pomagali pri nadaljnjem načrtovanju izobraževanj. Pri oblikovanju anketnega vprašalnika smo sodelovale vse ravnateljice (avtorice članka) in predstavnica Sveta staršev Vrtca Zelena jama, gospa Amela Duratović Konjević; predstavila nam je predloge, dileme in pričakovanja, ki so jih omenili na seji sveta staršev. Vsebinsko smo ga razdelile na pet delov. V prvem smo staršem predstavile namen anketiranja. V drugem delu smo hotele pridobiti podatke o anketirancu, v tretjem o tem, ali so starši sploh seznanjeni s tem, da v vrtcu oziroma šoli pripravljamo izobraževanje zanje. V četrtem delu smo želele pridobiti podatke o tem, kako starši doživljajo vsebinski vidik izobraževanj in kakšne predloge imajo za boljšo organizacijo. V sklepu anketnega vprašalnika smo jih povprašale o temah, ki se jim zdijo aktualne, in predavateljih.

Anketne vprašalnice smo razdelile februarja 2017, aprila 2017 pa smo jih pregledale in analizirale po zavodih.

V Otroškem vrtcu Metlika so vzgojitelji staršem razdelili 320 vprašalnikov. Za izpolnjevanje so imeli na voljo teden dni. Vrnili so 133 vprašalnikov. Po analizi smo ugotovili, da se 72 staršev še nikoli ni udeležilo izobraževanj v vrtcu, 36 se je udeležilo enega ali dveh predavanj, 25 pa več kot treh. Starše, ki so se udeležili predavanj, so pritegnili aktualne teme o vzgoji in varnosti otrok, predavatelji, praktični nasveti in zanimive vsebine. Nekateri so poudarili,

da so zaradi svojih težav želeli dobiti nove ideje. Všeč jim je bilo, kadar so bili na predavanjih izpostavljeni konkretni primeri in izmenjava izkušenj. Pomembno se jim zdi, da je predavatelj strokovnjak na svojem področju. Predlagali so nekaj izboljšav: obravnavo primerov dobre prakse, manjše skupine udeležencev, predavanja, usmerjena v socialni in čustveni razvoj, več praktičnih napotkov za otroke, ki niso problematični, in dobra retorika predavatelja. Od 72 staršev, ki se niso še nikoli udeležili organiziranih izobraževanj, jih 22 ni vedelo, da jih v vrtcu pripravljamo. Kar 30 staršev je poudarilo, da se izobraževanj niso udeležili zaradi utrujenosti in pomanjkanja časa. Polovica jih je menila, da je zanje pomembno, da imajo možnost vplivati na izbiro teme, četrtina pa bi si želela vplivati na izbiro predavatelja. Starši si želijo vabil v pisni obliki na oglasni deski, objavo na spletni strani in še ustno povabilo vzgojitelja. Na vabilu bi radi kratko predstavitev vsebine, želijo pa si tudi, da bi izobraževanje organizirali po starostnih skupinah otrok. Večina staršev je kot ustrezen termin predlagala 17. uro; v šolskem letu bi jim zadostovali dve izobraževanji. Zanimajo jih različne teme, povezane z vzgojo otrok, in prehrana. Za predavatelje so predlagali trenutno aktualne in medijsko prepoznane strokovnjake (Aleksander Zadel, Marko Juhant, Vilijem Ščuka, Jani Prgič, Ranko Rajović, Vesna Vuk Godina, Zdenka Zalokar Divjak, Zoran Milivojević ...) in vzgojiteljice vrtca.

V Vrtcu Zelena jama so nam starši od 725 anket, ki smo jih razdelili, vrnili 194. Število je manjše tudi zaradi odsotnosti otrok v tistem obdobju. Staršem, ki so otroka pripeljali v vrtec kakšen dan kasneje, smo anketni vprašalnik še ponudili, kadar je šlo za daljšo odsotnost, pa ne.

169 staršev od 194 je seznanjenih s tem, da v vrtcu ponujamo izobraževanja zanje. O ponudbi jih seznanimo na prvi seji sveta staršev, na roditeljskih sestankih oddelkov, ustno, kasneje še z vabili, podatke o terminih, predavateljih in vsebini objavimo tudi na spletu.

Pritegnile so jih predvsem aktualne teme, takoj za tem predavatelji. Všeč jim je bil interaktivni del izobraževanja (pripravljenost predavatelja za odgovore, za pogovor in možnost, da so starši med seboj delili izkušnje). Predlogi za izboljšave so bili redki (navedel jih je le eden od staršev), in sicer da bi pripravili izročke, delovne liste, delavnico, ki bi se je udeležili skupaj z otroki.

Večina razlogov, zaradi katerih se starši izobraževanj niso udeležili, ni bila povezanih z vrtcem, ampak si zaradi drugih obveznosti niso mogli vzeti časa.

Organizacijski in vsebinski vidik izobraževanja za starše je, kot lahko sklepamo iz njihovih odgovorov, ustrezen, saj si želijo pisno vabilo, kratek opis vsebine in predavanje, ki bi bilo sestavljeno iz teoretičnih izhodišč, koncepta, v drugi polovici pa iz interaktivnega dela. Nekaj staršev je predlagalo izobraževanje, vezano na starostne skupine in po enotah, 99 pa bi jih med predavanji potrebovalo varstvo za otroke.

Večini staršev bi zadostovala tri izobraževanja. Teme, ki bi jih pritegnile, so povezane z vzgojo otrok, konkretnimi nasveti, razvojnimi mejniki, z reševanjem konfliktov, stiskami otrok, družino. Predlagali so tudi nekaj predavateljev.

Na oš Nazarje smo oddali 333 anketnih vprašalnikov, starši so nam vrnili 148 izpolnjenih. Do razlike je prišlo deloma zaradi bolezenskih odsotnosti otrok, deloma pa zaradi tega, ker imajo nekatere družine v naši šoli in vrtcu po dva, tri ali celo štiri otroke, zato so starši oddali le po eno anketo na družino.

Od 148 staršev jih 85 ve, da v našem zavodu zanje ponujamo izobraževanja, 63 pa jih s tem ni seznanjenih, in to kljub temu, da samo 9 staršev s šolo ali vrtcem sodeluje le eno leto, vsi drugi pa dve ali več. 55 staršev sodeluje z našim zavodom celo od 8 do 15 let, pri čemer vsako leto ponudimo vsaj eno, če ne dve tovrstni izobraževanji. 81 staršev se izobraževanj ni še nikoli udeležilo, 67 pa jih je tovrstno izobraževanja obiskalo vsaj enkrat, največ – 28 – jih je bilo navzočih od tri- do petkrat.

Najpogosteje sta jih pritegnila tema in predavatelj, nekatere so zanimale nove in koristne informacije ter pomoč pri vzgoji otrok ali pa so se za obisk odločili zaradi korektnosti do zaposlenih, ki se trudijo z organizacijo, in zaradi odgovornosti do otroka.

Številni med njimi so navajali, da so jim bili všeč tema, predavatelj, način predavanja, interaktivno sodelovanje, konkretni in praktični primeri, uporabni v resničnem življenju, predavanja o vzgoji in zavedanje, da so starši v središču odgovornosti in da je to njihova vsakdanja vloga.

Našteli so številne predloge za izboljšave, od tega, naj od staršev ne pričakujemo preveč, do želje, da bi med izobraževanji organizirali varstvo otrok in da bi izobraževanja izvajali pozno jeseni ali zgodaj spomladi, ko na kmetijah ni veliko dela, pa do tega, naj poskrbimo za izobraževanja tistih staršev, ki opravljajo triizmensko delo. Izrazili so tudi željo, da bi jim pred izobraževanjem anonimno poslali vprašalnik, ki bi se nanašal na temo predavanja, potem pa bi predavanje prilagodili njihovim pričakovanjem, pa tudi to, da bi predavanja organizirali po starostnih skupinah otrok.

Kot razlog, zakaj se izobraževanj niso udeležili, so večinoma navajali, da niso bili seznanjeni z organizacijo, in to kljub temu, da otrokom dajemo pisna obvestila, običajno pa jih objavimo tudi na šolski spletni strani. Nekateri so imeli težave zaradi neprimerne časa in utrujenosti. Predlagali so nekaj zanimivih tem ter predavatelje, ki bi si jih želeli slišati.

V Osnovni šoli Livade Izola smo staršem, ki so bili februarja navzoči na roditeljskih sestankih, razdelili 300 vprašalnikov, vrnili so nam jih 122. 84 % staršev ve, da na šoli zanje vsako leto organiziramo izobraževanja. Od sodelujočih v anketi se jih je 40 % udeležilo dveh izobraževanj, 28 % od treh do petih, 7 % pa jih je prišlo več kot petkrat. Tistih, ki se izobraževanj niso udeležili, je bilo 26 %, kar ni tako zaskrbljujoče, saj smo dobili predvsem veliko vprašalnikov staršev, ki imajo otroke v 1. razredu in smo do februarja zanje pripravili samo eno predavanje.

Ugotovili smo še, da jih najbolj pritegnejo aktualne teme, potem predavatelji, vzgoja in varnost otrok, pomemben pa je tudi način, kako jim izobraževanje ponudimo in ga pripravimo.

Predvsem so pohvalili strokovnost predavateljev, konkretnost pri reševanju težav, obravnavo varnosti na spletu in aktualne teme na splošno.

Med razlogi, zakaj se izobraževanj niso udeležili, pa jih je največ navedlo utrujenost in pomanjkanje časa, nekateri so napisali, da niso bili pravočasno obveščeni.

Ko smo jih spraševali po predlogih, kako bi organizacijo izboljšali, se jih je največ odločilo za vabilo v pisni obliki s kratkim povzetkom oziroma predstavitev izobraževanja, nekoliko manj pa so zanje pomembne informacije, ki jih posredujemo na šolski spletni strani. Za starše je zelo pomembno, da so izobraževanja ločena po različnih starostnih skupinah in da lahko vplivajo na izbiro teme. Zato bomo v prihodnje, ko bomo pripravljali načrt izobraževanja za starše v naslednjem šolskem letu, upoštevali predloge, ki nam jih bodo zaupali na govorilnih urah, roditeljskih sestankih ali drugih oblikah sodelovanja, npr. na sejah sveta staršev.

Glede oblike izobraževanj si naši straši želijo predvsem predavanj oziroma delitev izkušenj, manj pa delavnic, čeprav so pri izobraževanju radi aktivni.

Ob koncu so nam posredovali še zanimive predloge, med katerimi je bilo kar nekaj predavateljev, ki jih večkrat gostimo na naši šoli. Glede na odziv in analizo anket smo z izobraževanji za starše na naši šoli kar zadovoljni, prav gotovo pa nam bodo podatki prišli zelo prav pri nadaljnjem načrtovanju.

Prav zadovoljni smo tudi glede pogostosti, saj si starši želijo točno toliko izobraževanj (dve do tri letno), kolikor jih šola že vrsto let ponuja.

Kaj bomo v prihodnje spremenili?

Glede na dobljene rezultate se bomo na oš Nazarje v prihodnje poskusili približati željam staršev, zato bomo za otroke med izobraževanji organizirali varstvo. Kot predavatelje bomo povabili nekatere od predlaganih in izbrali teme, za katere starši menijo, da so aktualne in zanimive. Če bodo teme takšne, da bi jih bilo treba prilagoditi starostnim skupinam otrok, bomo to naredili, sicer pa bodo predavanja namenjena vsem staršem.

Med drugim bomo upoštevali predlog, da bi tudi svet staršev sodeloval pri izbiri tem za izobraževanje. Morda pa bomo v sodelovanju s predavateljem staršem kdaj poslali anonimni vprašalnik o obravnavani temi in izobraževanje potem prilagodili njihovim pričakovanjem.

Obvestila o organizaciji izobraževanj bomo še naprej objavljali na šolski spletni stran, starši bodo dobili pisna vabila, ki jih bodo otroci prinesli domov, vsekakor pa jih bomo tudi v prihodnje že na prvem roditeljskem sestanku seznanjali z načrtovanimi temami in termini izobraževanj.

V Vrtcu Zelena jama bomo na osnovi podatkov iz anket v naslednjem šolskem letu začeli med predavanji ponujati varstvo za otroke. Izobraževanja za starše, ki jih bo pripravil zunanji predavatelj, bomo organizirali tako kot doslej, v enoti, kjer je več prostora za izvedbo. Leta 2017 smo uvedli vnaprejšnje prijave; tako smo lahko glede na zmogljivost prostora predvideli še eno ponovitev predavanja, za katero je bilo zanimanje veliko.

Aktualne teme bomo pregledale skupaj s svetovalnima delavkama in specialnimi pedagoginjami, morebitne predavatelje in teme povezale v sklope in nekatere vključile v izvajanje delavnic po enotah. Tako bomo prisluhnili tistim staršem, ki si želijo, da bi izobraževanja potekala v enoti, ki jo obiskuje njihov otrok. Vsaj dve predavanji bosta vsako šolsko leto pripravila zunanja izvajalca. Z vsakim od njih se bomo pogovorili in se vnaprej dogovorili o vsebini in strukturi izobraževanja.

V Otroškem vrtcu Metlika smo se po kritični presoji dosedanjih oblik sodelovanja s starši odločili, da bomo zastavljeni način dela nadaljevali. Pričakovanja moramo namreč postaviti v realen okvir in se zavedati svoje vloge. Jasno nam mora biti, da niso vse oblike

sodelovanja enako primerne za vse starše. Staršem bomo tudi v prihodnje ponudili dovolj priložnosti za formalne in neformalne oblike sodelovanja ter si prizadevali upoštevati njihove potrebe in želje. Redno jih bomo obveščali, skrbno izbirali čas (17. ura se je pokazala kot najprimernejša) in prostor ter jim omogočili varstvo otrok. Izbirali bomo aktualne teme in uveljavljene predavatelje, ponujali različne oblike predavanj ter si vseskozi prizadevali za to, da se bodo lahko dejavno vključili.

Z dosedanjim načinom pridobivanja pobud in mnenj staršev bomo v Osnovni šoli Livade Izola nadaljevali tudi naslednje leto, ker s tem vzpostavljamo odkrit in strokoven odnos, hkrati pa staršem posredujemo informacijo, da so za nas pomembni in da nas njihovi predlogi, ki jih nameravamo upoštevati, zanimajo. Izboljšati pa moramo predvsem pravočasno seznanjanje vseh staršev s predavanji oziroma obveščanje.

Skupne ugotovitve in priporočila

Na podlagi analiz, ki smo jih opravili po zavodih, smo prišle do naslednjih skupnih ugotovitev, ki jih bomo v prihodnje uporabile v praksi:

1. Sodelovanje ni odvisno samo od vrtca in šole.
2. Naša pričakovanja so prevelika, saj starši udeležbo na oblikah sodelovanja, kjer gre neposredno za njihovega otroka (individualni pogovori, roditeljski sestanki, prireditve, delavnice za starše, delavnice skupaj z otroki), razumejo drugače kot izobraževanja za starše.
3. Starši si želijo interaktivnih oblik, biti slišani, videni, se pogovarjati med seboj, zato je prav, da se z izvajalcem izobraževanja pogovorimo o vsebini predavanja in obliki dela.
4. Pomembno je, da starše tudi pri drugih oblikah sodelovanja povabimo k dejavni udeležbi.
5. Na izobraževanja prihajajo starši, ki so že tako bolj ozaveščeni glede vzgoje otrok in sodelovanja z vrtcem/šolo.
6. Staršem moramo omogočiti varstvo, da so sproščeni in si lahko vzamejo čas.
7. Organizirati je treba izobraževanje po starostnih skupinah otrok in po enotah oziroma omogočiti ponovitve izobraževanj.
8. Starše bomo o možnosti za izobraževanje seznanjali ustno, pisno (s povzetkom vsebine/teme), jih povabili, naj se prija-

vijo (zaradi organizacije prostora) – s tem se bodo zavezali, da bodo prišli.

Zaključek

Ravnatelj vrtca ali šole bi se moral kot koordinator različnih oblik sodelovanja s starši zavedati svoje vloge, saj je tisti, ki skrbi za povezovanje in vključevanje vseh deležnikov v vzgojno-izobraževalnem procesu zavoda in za kontinuiran napredek in razvoj. Kot vodja mora imeti jasno vizijo in mora slediti potrebam, ki jih narekujejo stroka, družbeni prostor in čas. Pri načrtovanju naj upošteva posebnosti lokalnega okolja, v katerem deluje zavod, ki ga vodi.

Skupaj z zaposlenimi in starši mora vedno znova iskati učinkovite oblike sodelovanja. Pri tem ne sme pozabiti, kakšna je vloga in odgovornost družine ter vrtca/šole. Spodbujati mora strokovni kader, da starše vključuje in vabi k sodelovanju, načrtovanju življenja in dela v zavodu. Dejavnosti morajo biti dobro organizirane in od staršev bi morali dobiti povratno informacije o vsebini in kakovosti izobraževanja. Prav tako je dobro, če ravnatelj povabi strokovne delavce, ki bi bili pripravljeni pripraviti tematske delavnice za starše, spregovoriti o aktualnih temah na roditeljskih sestankih ... Pri organizaciji izobraževanj je smiselno nameniti poudarek področju, ki ga prepoznavamo kot najbolj pereče in na katerem si želimo pridobiti dodatna znanja.

Iz rezultatov naše raziskave lahko povzamemo sklep, da trenutni čas zahteva od nas spremembe in nove pristope tudi na področju sodelovanja s starši. Strokovni delavci moramo vedeti, na katerem področju bi se starši radi izobraževali, zato je pomembno, da jih vključimo v proces načrtovanja.

Priloga: Anketni vprašalnik za starše – sodelovanje na izobraževanjih za starše

Zavod [...] pripravlja program izobraževanja za starše glede na dolgoročne in kratkoročne razvojne usmeritve, potrebe staršev ter posebnosti in dinamiko skupine otrok v oddelkih, razredih.

Ugotavljamo, da se vseh oblik sodelovanja s šolo in vrtcem udeležujete v velikem številu (delavnice za starše, zaključki šolskega leta, novoletna srečanja, roditeljski sestanki, pogovorne urice ...), obisk izobraževanj za starše pa je precej manjši.

Zato bi radi ugotovili, kaj lahko v naši šoli in vrtcu naredimo, da bi vam prišli naproti. Odločili smo se, da pripravimo anketni vprašalnik. Vaše

odgovore bomo upoštevali pri nadaljnji organizaciji izobraževanj za starše, saj si obetamo vašo aktivno udeležbo, več pogovorov in izmenjavo primerov dobrih praks.

Prosimo vas, da odgovorite na navedena vprašanja in anketni vprašalnik oddate razrednikom oziroma strokovnim delavkam v oddelkih do [...]. Analizo in rezultate ankete bomo predstavili na seji sveta staršev.

Vprašalnik je anonimen.

Ravnatelj/-ica

A. Podatki o anketirancu

Koliko časa že sodelujete s šolo ali z vrtcem?

B. Udeležba na šoli za starše

1. Ali veste, da v našem zavodu ponujamo izobraževanje za starše?
 - Da • Ne
2. Kolikokrat ste se doslej udeležili izobraževanja za starše v našem vrtcu ali šoli?
 - Nisem se še udeležil/-a
 - 1- do 2-krat
 - 3- do 5-krat
 - Več kot 5-krat

Če se izobraževanj za starše niste še nikoli udeležili, nadaljujte izpolnjevanje ankete pri vprašanju št. 6.
3. Kaj vas je pritegnilo, da ste se odločili za udeležbo na izobraževanju za starše?
4. Kaj vam je bilo všeč?
5. Imate kakšne predloge za izboljšave?
6. Če se izobraževanja za starše niste udeležili, nas zanima razlog.
 - Nisem bil/-a seznanjen/-a s tem, da šola/vrtec organizira izobraževanja za starše.
 - Občutek izpostavljenosti pred drugimi starši.
 - Občutek izpostavljenosti pred delavci šole/vrtca.
 - Šola/vrtec se mi ne zdi dovolj varen prostor za to (vpogled v intimo družine).
 - Neprimeren čas.
 - Neprimeren prostor.
 - Utrujenost in pomanjkanje časa.
 - Drugo.

C. Organizacija in vsebinski vidik izobraževanj za starše

1. Zame je pomembno, da:
 - imam možnost vplivati na izbiro teme za izobraževanje;
 - imam možnost vplivati na izbiro predavatelja;

- je vabilo za izobraževanje objavljeno: (a) v pisni obliki (dobim ga preko otroka ali na oglasni deski), (b) na spletni strani šole, (c) ustno vabilo strokovne delavke oddelka;
 - je na vabilu naveden kratek opis vsebine;
 - je v času izobraževanja poskrbljeno za varstvo otroka;
 - je izobraževanje organizirano po enotah vrtca;
 - je izobraževanje organizirano po starostnih skupinah otrok.
2. Katere oblike izobraževanja predlagate:
 - predavanje (predstavitev teoretičnega koncepta);
 - v obliki delavnic (starši so dejavni udeleženci v procesu);
 - pogovor o vsebini, delitev izkušenj.
 3. Katera ura je primerna za začetek izobraževanja?
 4. Koliko izvedb predavanj v šolskem letu bi vam zadostovalo?
 5. Drugo (zapišite odgovor, če bi nam radi o tej temi povedali še kaj).

D. Kaj bi vas pritegnilo, da bi se v prihodnje udeležili izobraževanja za starše?

1. Katere teme bi vas zanimale?
2. Katere predavatelje bi predlagali?

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje.

Literatura

- Arh, M. 2011. »Oblike sodelovanja med učitelji in starši.« *Educa* 10 (4): 23–29.
- Brezovar, E. 2013. »Sodelovanje in komunikacija med vrtcem in starši.« Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- Domicelj, M., J. Ferjančič, in Z. Pavlovčič. 1996. *Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih*. Ljubljana: Sekcija za predšolsko pedagogiko pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Jensen, E., in H. Jensen. 2011. *Dialog s starši*. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.
- Kolar, M. 2005. »Komuniciranje med šolo in starši kot element kakovosti v vzgoji in izobraževanju.« Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- Krek, J., in M. Metljak, ur. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 1999. *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. *Svetovalna služba v vrtcu: programske smernice*. Ljubljana: Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje.

■ Katarina Alič je ravnateljica Vrtca Zelena jama Ljubljana.
katarina.alicz@guest.arnes.si

Maja Cetin je ravnateljica Osnovne šole Livade Izola.

maja.cetin@guest.arnes.si

Marijanca Kolar je ravnateljica Vrtca Metlika.

marijanca.kolar@guest.arnes.si

Vesna Lešnik je ravnateljica Osnovne šole Nazarje.

vesna.lesnik@guest.arnes.si